

TYKS:n seniorien Mäntän matkan vaikutelmia

Jätin tarkoituksellisesti aurinkolasit kotiin, kun aamuvarhainen sää näytti pilviseltä ja harmaalta. Lasien olisi pitänyt olla mukana, sillä päivästä oli tuleva kauniin aurinkoinen, kun puolisataapäinen joukko TYKS:n senioreja teki matkan 20.5.2015 Mänttään Serlachiusten valtakuntaan. Näky oli jotenkin kotoinen, kun matkamme kokenut johtaja Heimo Kumlander varmoin ottein kirjasi ortodoksisen kirkon edessä Grandellin bussiin jonottavien tuttuja osanottajien nimiä ja voi tyytyväisenä todeta, että kaikki ilmoittautuneet olivat mukana. Täsmällisyys oli Heimon mukaan ilmeisesti perua jo TYKS:ssä työskentelyn ajoilta.

Bussi purkautui osanottajista ensimmäisen kerran Orivedellä, jossa tunnetulla pysähdyspaikalla Orituvassa saimme tuhdin voileivän, kahvin ja virvokejuoman. Matka jatkui aikataulun mukaisesti ja useimmiten etuajassa, mikä loi kiireettömän tunnelman ja mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia kaikessa rauhassa muiden matkalaisten kanssa.

Ensimmäisen taide-elämyksen koimme Serlachiuksen entisessä pääkonttorissa, nykyisessä Gustaf-museossa, jota meille esitteli kirkasääninen opas, jonka eloisa esitys selittyi hänen savolais-karjalaisella taustallaan. Yleisesityksen jälkeen pääsimme tutustumaan niin johtokunnan kuin pääjohtajankin huoneeseen. Taidokkaat puiset veistokset huonekaluissa ovat yksi erinomainen osoitus suomalaisesta käsityötaidosta. Mahtava kirjoituspöytä kertoi johtajansa, "Mäntän napoleonin", ylivertaisesta asemasta yhteisössä. Mieshän oli jättänyt Tampereen ja perustanut 1868 ensimmäisen tehtaansa "keskelle ei mitään", paikkaan, josta liikenneyhteyksien puutteessa tehtaant tuotteet vietiin ensi alkuun kirkkoveneillä tienvarteen, sieltä rautatieasemalle ja osin edelleen vientisatamaan. Jo kaiken tuon jälkeen on helppo uskoa, että mitä tahansa tämä mies halusi, sen hän myös ennen pitkää toteutti, olipa kysymyksessä sitten teollinen, yhteiskunnallinen tai kirkollinen toiminta. Kansainvälistä kanssakäymistä ajatellen mies muutti sukunimensä Särkilahdesta Serlachiukseksi.

Museoon tutustumisen päätti tutustuminen Paperiperkele-näyttelyyn vapaana kierroksena huoneissa, joissa kussakin oli kuulokkeiden kautta välittynyt selostus kunkin huoneen kuvaamista asioista. Näyttelyn vähän roisi nimi kuvasi mitä ilmeisimmin johtajansa johtamistyyliä, joka veti selkein sanoin ja hienostelematta mutkat suoriksi päätöksiä tehdessään.

Kunnan paikkaseudulla pitää olla myös jokin tarina, olipa se totta vai tarua. Mäntän maaperästä oli kuulemma tehty löytö, joka osoittautui 250.000 vuotta vanhaksi! Gustaf Serlachiukselle oli kyllä ilman tätäkin tietoa selvää, että Mänttä ei voi olla Vilppulan kunnan osa, ja niinpä Mänttä sitten itsenäistyi. Yhtenä ehtona oli, että pitäjällä oli oma kirkko. Senkin asian Serlachius pyrkimyksensä varmistamiseksi otti hoitoonsa, kuten myöhemmin todetaan. Tyypillistä ajallemme on, että Mänttä liitettiin muutamia vuosia sitten uudelleen Vilppulan kuntaan.

Seuraava kohde oli myös tärkeä, lounaan tarjonnut Mäntän klubi. Rakennus oli klubiksi komea tuoden mieleen vaikkapa suuren pitäjän oppikoulurakennuksen. Interiööri on tyylikäs, ja ruoka oli todella maistavaa. Tässä yhteydessä voikin todeta, että ravitsemustilanteestamme huolehdittiin sekä laadun että myös määrän puolesta erittäin hyvin, minkä osoitti myös seuraavan aamun vaakalukema! Kansainvälistäkin huomiota saaneen klubin sisustuksessa huomioni herätti myös vaskisoitinkokoelma, joka sisälsi useita vanhanmallisia soittimia. Kuten tehdaspaikkakunnat yleensä, Mänttäkin sai oman torvisoittokuntansa. Perustamisvuosi oli 1882.

Lounaan jälkeinen raukeus oli tipotiessään, kun astuimme Mäntän kirkkoon, joka on kivikirkko, vaikka kirkon rakentamisen kustantanut Serlachius muuten suosi puuta sen kaikissa käyttömuodoissa. Kirkko valmistui ja vihittiin käyttöön v. 1928. Tyyliään kirkko edustaa lähinnä pohjoismaista barokkia. Minulle kirkon holvirakenne oli uutta. Vaikka kirkko kuvataan ristikirkoksi, se vaikutti sisältäpäin suurelta kuvulta ja toi mieleeni kuvan seurakunnan ykseydestä, tilasta, jossa jokainen sanakuulija on samassa asemassa näkemään ja kuulemaan sanomaa. Pienet sivulaivat eivät vaikutelmaa muuttaneet. Kirkon harvinaiseen malliin ja muotoon ovat kuulemma mm. ruotsalaiset kirkkorakentajat käyneet tutustumassa. Taidokkaat puuveistokset mm. saarnatuolin kaiteessa muistuttivat tästä. Kirkossa on yhteensä 35 Hannes Autereen puuveistosta. Alttaritaulu on aina yksi keskeinen osa kirkon sisustusta. Voi hyvin uskoa opasta, joka kertoi alttaritaulun herättäneen valmistuessaan 1920-luvulla paljon huomiota. Tavanomaisesta tyylistä poiketen Alvar Cawenin maalaus esittää nuorta mänttäläistä tehtaantöntekijä-äitiä lapsi sylissään Joenniemen kartanon lampaiden ympäröimänä mänttäläisessä kesämaisemassa. Silmä tottui kuitenkin pian herkkään ja pehmeäsävyyseen taideteokseen.

Taiteen parissa pysyteltiin edelleen, kun seuraava kohteemme Göstan taidemuseo ja sen aarteet avautuivat meille oppaiden välityksellä. Opastukseen on Serlachiuksen museoissa kiinnitetty paljon huomiota. Oppaiksi olivat valikoituneet sujuvasti suomen kieltä käyttävät, selkeä-ääniset henkilöt, joiden sanoma välittyi teknisesti hyvin toimineiden laitteiden kautta kuulokkeisiin ja salli myös hitaammin etenevien kävelijöiden saavan saman informaation kuin oppaan vierellä olevat. Ensimmäisen Serlachius-museon avaamisvaiheessa näyttelyitä oli 250, mutta nykyään niitä on jo 10.000 ja lähes kaikki alkuperäisiä. Mieleen jäi mm. ainoa säveltäjä Gustav Mahlerista elävänä mallina tehty öljyvärimuotokuva, jonka Akseli Gallén-Kallela viimeisteli luonnoksestaan yhdessä tunnissa Mahlerin lounaalla ollessa! Todettakoon tässä yhteydessä, että Göstan museon tilat olivat samat, joihin Helsingissä Tehtaankadulla vielä v. 1939 toiminut lastensairaala siirtyi arkkiatri Arvo Ylpön johdolla evakkoon Talvisodan jaloista. Elämyskyläinen kiertomatka päättyi pullakahviin Göstassa.

Paluumatka sujui kaiken koetun sulattelussa ja jäsentämisessä pysähdyksittä Turkuun, kotiväen iloksi hyvin aikataulussa pysyen. Lopputoteamuksena matka oli verraton taide-elämys. Serlachiuksen museot ovat oodi suomalaiselle puulle, puuveistostaiteelle sekä koko metsä- ja puuteollisuudelle. Yhdessä samaan aikaan (v. 1870) Antti Ahlströmin hankkiman ja kehittämän puunjalostustehtaan kanssa Suomen teollinen elämä kehittyi, ja maasta kehittyi vauras valtio.

Kiitokset Heimo Kumlanderille ja kaikille muille matkan valmisteluun vaikuttaneille samoin kuin matkaan osallistuneille hyvin miellyttävästä matkasta. Odotan jo mielenkiinnolla seuraavaa, Uudenkaupungin matkaa!

Teksti **Matti Sillanpää**